

BRATR
CADEFAEL

ELLIS PETERS

HRNČÍŘOVO
pole

LEGENDÁRNÍ
HISTORICKÁ DETEKTIVKA

HRNČÍŘOVO
pole

**KNIHY ELLIS PETERS
V NAKLADATELSTVÍ MYSTERY PRESS**

Bratr Cadfael

Zázrak svaté Winifredy
Splátka růží
Poustevník z Eytonského lesa
Zpověď bratra Haluina
Kacířův učeň
Hrnčířovo pole

Připravujeme

Příchod Dánů
Svatý zloděj

BRATR CADEFAEL

ELLIS PETERS

HRNČÍŘOVO pole

PŘELOŽILA
STANISLAVA
POŠUSTOVÁ-MENŠÍKOVÁ

MYSTERY PRESS

2022

Tato kniha je beletristické dílo. Jména, postavy, organizace, místa a události v ní uvedené jsou buď výplodem autorovy představivosti, nebo jsou použity ve fiktivním kontextu.

Tato kniha ani žádná její část nesmí být kopírována, zálohována ani šířena v jakékoli podobě a jakýmkoli způsobem bez písemného souhlasu nakladatele.

Copyright © Ellis Peters, 1989

Translation © Stanislava Pošustová-Menšíková, 2003

Cover Illustration © Lubomír Kupčík, 2022

Cover Art © Lukáš Tuma, 2022

Czech Edition © Mystery Press, Praha 2022

ISBN 978-80-7588-322-3 (pdf)

I

Svatopetrský jarmark roku 1143 skončil už před týdnem a všichni se vraceli do všedního, pravidelného života. Srpen byl suchý a příznivý, úroda obilí se svážela do stodol. Tehdy přišel sklep mistr bratr Matouš do kapituly poprvé s obchodní záležitostí, kterou probíral několik dní během jarmarku s představeným augustiniánského převorství svatého Jana Evangelisty v Haughmondu, jež leželo asi čtyři míle na severovýchod od Shrewsbury. Haughmond byl FitzAlanovou fundací, a FitzAlan byl v nemilosti a zbaavený majetku od té doby, co bránil shrewsburský hrad před králem Štěpánem. Povíдалo se ovšem, že se ze svého útočiště ve Francii vrátil zpátky do Anglie a je v bezpečí s císařovniným vojskem v Bristolu. Mnoho jeho místních nájemců však zůstalo loajálních ke králi, podrželo si své pozemky a Haughmond vzkvétal díky jejich dobročinným darům, takže to byl velmi vážený soused, s nímž se dalo čas od času oboustranně výhodně obchodně jednat. Podle bratra Matouše nastal takový čas právě nyní.

„Nabídka na tuto výměnu pozemků přišla z Haughmondu,“ vysvětloval, „ale je rozumná a výhodná pro oba kláštery. Po-třebná fakta jsem již předložil otci opatovi a převoru Robertovi a zde mám přibližné plány obou polí, o nichž se jedná. Obě jsou velká a srovnatelná jakostí. To, které vlastní náš dům, leží asi půldruhé míle za Haughtonem a ze všech stran je obklope-no pozemky darovanými haughmondskému převorství. Je jas-né, že pro ně bude výhodné, když tento kus pole připojí ke svým držávám, aby se hospodářsky využil a šetřilo se časem i námahou při cestách tam a zpět. A pole, které za něj chce Haughmond vyměnit, je kousek od šlechtického sídla Longne-ru směrem k nám, pouhé dvě míle odtud, ale z Haughmondu nepohodlně daleko. Je rozumné uvažovat o této výměně. Poze-mek jsem si prohlédl a je to slušná nabídka. Doporučuji, aby-chom s ní souhlasili.“

„Jestliže to pole leží směrem k Longneru,“ ozval se podpře-vor bratr Richard, který pocházel z místa asi o míli vzdálenější-ho než zmíněný statek a znal ty končiny, „jakou polohu má vzhledem k řece? Zaplavuje ho?“

„Ne. Má sice z jedné strany Severn, ale břeh je vysoký a lou-ka od něho pozvolna stoupá směrem k mezi a větrolamu ze stromů a keřů na hřebeni. Je to pole, jehož nájemcem byl ještě před rokem a čtvrt bratr Ruald. Na břehu řeky byly dvě nebo tři jámy na těžbu hlíny, ale myslím, že už jsou vyčerpané. Ten pozemek je znám jako Hrnčířovo pole.“

Kapitula se poněkud zavlnila, jak se všechny hlavy otočily stejným směrem a všechny oči se na okamžik upřely na bratra Rualda. Byl to drobný, tichý, vážný muž s protáhlou, strohou tváří velmi pravidelných rysů, klasicky hezkou a bezvěkou, jenž

dosud prožíval své klášterní dny napůl pohroužený do jakéhosi naprostého vytržení, protože jeho konečné sliby byly pouhé dva měsíce staré a jeho touha po klášterním životě, kterou si uvědomil teprve po patnácti letech manželského života a pětadvaceti letech hrncířského řemesla, se rozhořela v pronikavá muka, než dosáhl přijetí a vstoupil do pokoje myslí. Zdálo se, že z toho pokoje nyní nevychází ani na okamžik. Ač se na něho obrátily všechny oči, z klidu ho to nevyrušilo. Všichni tu znali jeho příběh, který byl složitý a dosti zvláštní, ale to mu nevadilo. Byl tam, kde být chtěl.

„Je to dobrá pastvina,“ prohlásil prostě. „A dala by se i obdělat, bude-li třeba. Leží kus nad běžnou úrovní záplav. To druhé pole samozřejmě neznám.“

„Je možná o kousek větší,“ usoudil bratr Matouš, zúženýma očima zkoumaje své pergameny s hlavou nakloněnou ke straně. „Ale při té vzdálenosti ušetříme na čase a námaze. Jak jsem řekl, považuji to za spravedlivou výměnu.“

„Hrncířovo pole!“ dumal převor Robert. „Takové pole koupili za stříbrňáky zrádce Jidáše na pohřbívání cizinců. Doufám, že ten název není zlověstný.“

„Jmenovalo se tak kvůli mému řemeslu,“ ozval se Ruald. „Zem je nevinná. Zkazit ji může jen to, co s ní uděláme. Pracoval jsem tam poctivě, dokud jsem si neuvědomil, kam mě to skutečně táhne. Je to dobrá půda. Dá se nejspíš využít líp než na takovou dílnu a pec, jakou jsem měl já. Na to by byl stačil úzký dvorek.“

„A je tam snadný přístup?“ zeptal se bratr Richard. „Leží na druhé straně řeky mimo silnici.“

„Kousek proti proudu je brod a ještě blíž přívoz.“

„Ten pozemek daroval Haughmondu teprve před rokem Eudo Blount z Longneru,“ připomněl bratr Anselm. „Vl Blount o té směně? Radil se s ním už někdo?“

„Jistě si vzpomenete,“ trpělivě odvětil bratr Matouš, který jako obvykle věděl všechno, „že Eudo Blount starší padl počátkem tohoto roku u Wiltonu, když zabezpečoval králův ústup. Pánem Longneru je nyní jeho syn, také Eudo. Ano, mluvil jsem s ním a nemá námitky. Dar patří Haughmondu, aby s ním naložili ke svému nejlepšímu užitku, a tato výměna nesporně k užitku bude. Z té strany nejsou žádné překážky.“

„A to, jak s polem naložíme, není nijak omezeno?“ naléhavě se otázal převor. „Dohoda bude podle obvyklých podmínek? Že každá strana může pole využít libovolným způsobem? Zastavět, obdělávat nebo nechat jako pastvinu, podle vlastní vůle?“

„Tak je to dohodnuto. Budeme-li je chtít zorat, nic nám nebrání.“

„Jeví se mi,“ ozval se opat Radulfus a přešel pozorné tváře svého stáda dlouhým pohledem, „že jsme slyšeli dost. Má-li někdo ještě nějakou otázku, ať ji prosím položí nyní.“

V zamyšleném tichu, jež následovalo, se mnohé zraky opět trochu vyčkávavě obrátily ke strohé tváři bratra Rualda, který jediný zůstával stranou a přísně nezaujatý. Kdo jiný by lépe znal vlastnosti pole, kde tolik let pracoval, a byl způsobilější posoudit, zda je moudré s nabízenou výměnou souhlasit? Řekl však vše, co považoval za svou povinnost, a necítil potřebu dodat jediné slovo. Když se obrátil ke světu zády a vstoupil do svého vytouženého povolání, pole, domek, pec i rodina jako by nikdy nebyly. Nikdy nemluvil o svém dřívějším životě a prav-

děpodobně na něj nikdy nemyslel. Už všechna ta předešlá léta bloudil v myslí daleko od domova.

„Výborně,“ pravil opat. „Výměnou zjevně získáme jak my, tak Haughmond. Domluv se prosím s převorem, Matouši, sepište smlouvu, a jakmile bude možno stanovit pevný den, necháme ji osvědčit a zpečetit. A až to bude provedeno, myslím, že by bratr Richard a bratr Cadfael mohli pozemek obhlédnout a zvážít, jak jej nejlépe využít.“

Bratr Matouš hbitě svinul plány a tvářil se spokojeně. Jeho úkolem bylo přísně dozírat na majetek a důchody kláštera, hodnotit půdu, úrodu, dary a odkazy z hlediska prospěchu, který mohly přinést opatství svatého Petra a Pavla, a Hrnčířovo pole posoudil odborně a bystře a líbilo se mu.

„Nic jiného už nemáme?“ zeptal se Radulfus.

„Ne, otče!“

„Tato kapitula je tedy ukončena,“ pravil opat a první vyšel z kapitulní síně na sluncem vybledlou srpnovou trávu hřbitova.

Bratr Cadfael se po nešporách za slunečného chladnoucího podvečera odebral do města povečeřet se svým přítelem Hughem Beringarem a navštívit svého kmotřence Gilese, kterému byly tři a půl roku, byl veliký a silný a choval se jako blahovonný tyran celé domácnosti.

Vzhledem k posvátným povinnostem kmotrovství měl Cadfael povoleno dům v rozumných mezích pravidelně navštěvovat, a pokud čas, který s chlapcem trávil, vyplnil hrou spíše než vážným nabádáním odpovědného kmotra, Giles ani jeho rodiče si nestěžovali.

„Dá na vás víc než na mě,“ prohodila usměvavě vždy klidná Aline. „Ale utahá vás dřív než vy jeho. Máte štěstí, že půjde za chvílku do postele.“

Byla zrovna tak světlá jako Hugh tmavý, s petrklíčově plavými vlasy, jemnými kostmi, nepatrně vyšší než její manžel. Dítě mělo stejně protáhlou, útlou tělesnou stavbu a vlasy jako len. Jednou přeroste otce nejmíň o hlavu. Předpověděl to sám Hugh, když prvně spatřil svého novorozeného dědice, zimní dítě, které přišlo před Vánoci jako nejlepší dárek k svátkům. Nyní, ve třech letech, měl bouřlivou energii zdravého štěněte a stejně naprosto se odevzdával spánku, když mu energie došla. Posléze ho Aline odnesla v náručí do postýlky a Hugh s Cadfaelem si mohli družně posedět u vína a ohlédnout se za denními událostmi.

„Rualdovo pole?“ opakoval Hugh, když slyšel o dopoledním jednání v kapitule. „To je to velké pole kousek před Longnerem, kde míval chalupu a pec? Vzpomínám si, že je dostal darem Haughmond, dělal jsem svědka. Vloni počátkem října to bylo. Blountové byli vždycky štědrými příznivci Haughmondu. Kanovníci ovšem tu půdu moc nevyužili, když ji měli. Ve vašich rukou jí bude líp.“

„Už jsem tamtudy dlouho nešel,“ vzpomínal Cadfael. „Proč je tak zanedbané? Když přišel Ruald do kláštera, vím, že neměl kdo převzít řemeslo, ale Haughmond tam přece aspoň dosadil nájemce.“

„To ano, starou vdovu. Co ta by si počala s půdou? A teď už tam ani není, odešla k dceři do města. Pec rozkradli na kameny a domek se rozpadá. Je na čase, aby se toho někdo ujal. Kanovníci se letos nenamáhalí ani sklídit seno. Budou rádi, až se toho zbaví.“

„Vyhovuje to oběma stranám,“ zamyšleně přitakal Cadfael. „A Matouš hlásil, že mladý Eudo Blount proti tomu nic nemá. Ačkoli haughmondský převor se ho jistě musel předem zeptat, když je to dar jeho otce. Škoda,“ zalitoval, „že dárce tak předčasně odešel k našemu Stvořiteli a nemůže se vyjádřit sám.“

Eudo Blount starší ze statku Longner svěčil své pozemky synovi a dědici jen několik týdnů potom, co pole daroval převorství, vzal zbraně a odešel se připojit k vojsku krále Štěpána, které v tu dobu obléhalo císařovnu a její armádu v Oxfordu. To tažení přežil, ale pak za několik málo měsíců padl při nečekané porážce u Wiltonu. Král nikoli poprvé podcenil svého nejmávnějšího odpůrce, hraběte Roberta z Gloucesteru, neodhadl rychlost, jíž se nepřítel dokáže pohybovat, a vyjel pouze s předvojem do nebezpečné situace, z níž se vyprostil jen díky hrdinskému boji zadní stráže, jenž stál králova hofmistra Williama Martela svobodu a Euda Blounta život. Štěpán zaplatil za Martela vysoké výkupné, jak mu velela čest. Euda Blounta už nikdo na tomto světě vykoupit nemohl. Na jeho místo pána Longneru nastoupil starší syn. Mladší syn, vzpomněl si Cadfael, novic v ramseyském opatství, přivezl otcovo tělo v březnu k pohřbení.

„Byl to pořádný, urostlý chlap,“ vzpomínal Hugh, „a bylo mu nejvýš dvaadvacet nebo třiačtyřicet let. A byl hezký! Žádný ze synů se mu nevyrovná. Zvláštní jsou cesty osudu. Jeho paní je o několik let starší a trpí nějakou nemocí, která z ní nechala pouhý stín a nedopřeje jí chvíli odpočinku od bolesti, a přece – ona žije, kdežto on je mrtev. Posílá si k vám někdy pro léky? Paní z Longneru? Nepamatuji si, jak se jmenuje.“

„Donata,“ poučil ho Cadfael. „Donata se jmenuje. Když jste se o tom zmínil, jeden čas od ní chodívala služebná pro nápoje

tišící bolest. Ale už přes rok nepřišla. Myslel jsem, že je jí líp, a tak už byliny nepotřebuje. Stejně jsem toho pro ni nikdy nemohl moc udělat. Jsou nemoci, které přesahují moje malé znalosti.“

„Viděl jsem ji, když pochovávali Euda,“ zasmušile hleděl Hugh otevřenými dveřmi síně, jak se na jeho zahradu snáší modré, svítivé šero. „Ne, neulevilo se jí. Je kost a kůže. Přísahám, že když zvedla ruku, prosvítalo jí světlo, a tvář má šedivou jako levandule a seschlou do hlubokých vrásek. Eudo pro mě poslal, když se rozhodl, že půjde k obleženému Oxfordu. Divil jsem se, že ji opouští v takovém stavu. Štěpán ho nepovolal, a i kdyby, nemusel chodit sám. Byl mu povinován jen jedním ozbrojeným panošem na koni na čtyřicet dní. Přesto dal své záležitosti do pořádku, statek převedl na syna a odešel.“

„Třeba tam už nemohl vydržet a dennodenně se dívat na utrpení, kterému se nedalo zabránit, vidět, že jeho paní není pomoci.“

Cadfael to říkal velmi tiše a Aline, jež právě vstupovala, ho neslyšela. Už jen pohled na ni, zářivě spokojenou s naplněným údělem šťastné manželky a matky, plašil všechny chmurné myšlenky a přiměl je, aby chvatně setřásli všechny stopy záдумčivosti, aby nevrhli stín na její jas. Posadila se k nim, pro jednu s prázdnýma rukama, protože světlo již bylo příliš slabé na šití i na předení a teplý, mírný večer příliš krásný, než aby jej zapudili rozsvícením svíček.

„Spí jako dudek. Už při modlitbě mu padala hlava. Přesto se dokázal natolik probrat, že si od Constance vynutil svou pohádku. Určitě neslyšel víc než první slova, ale zvyk je zvyk. A já chci taky svou pohádku,“ usmála se na Cadfaela, „než vám

dovolím odejít. Co je nového u vás v opatství? Od jarmarku jsem nebyla dál než u Panny Marie na mši. Vydařil se vám letošní trh? Měla jsem dojem, že je tam málo Vlámů, ale přesto tam byly na prodej výborné látky. Dobře jsem nakoupila, těžkou velšskou vlnu na zimní šaty. Šerifovi je jedno, co nosí,“ ušklíbla se nezbedně na Hughu, „ale já nepřipustím, aby můj muž chodil ošoupaný a nakonec zmrzl. Věřil byste, že jeho nejlepší domácí kabát je deset let starý, už dvakrát znovu podšíváný, a on se s ním nechce rozloučit?“

„Staří sluhové jsou nejlepší,“ prohodil Hugh nepřítomně. „Popravdě si ho беру jen ze zvyku, můžeš mě obléknout do nového, kdy si budeš přát, srdce moje. A pokud jde o další novinky, podle Cadfaela se Shrewsbury a Haughmond dohodly na výměně pozemků. Opatství dostane pole u Longneru, kterému se říká Hrnčířovo pole. V pravý čas na orbu, jestli se pro to rozhodnete, Cadfaele.“

„Je to dost možné,“ připustil Cadfael. „Aspoň na horní části, dál od řeky. Na dolní části je dobrá pastva.“

„Byla jsem zvyklá u Rualda nakupovat,“ posteskla si Aline. „Byl dobrý řemeslník. Pořád mi není jasné, co ho tak najednou přimělo opustit svět a odejít do kláštera.“

„Kdo to může vědět?“ Cadfael se v myšlenkách vrátil k okamžiku obratu ve svém vlastním životě. Bylo to už hodně let a nyní na to vzpomněl málokdy. Po všemožném putování, bojování, žáru, chladu a útrapách, po radostech a strastech života mu stále bylo záhadou, kde se najednou vzala ta neodolatelná touha obrátit se, odejít do ústraní a ztišit se. Rozhodně to nebyl ústup. Spíše se vynořil do světla a jistoty. „Nikdy to nedokázal vysvětlit ani popsat. Dokázal jen říct, že dostal zjevení od

Boha, obrátil se tam, kam mu bylo ukázáno, a přišel tam, kam byl povolán. Stává se to. Myslím, že Radulfus měl zpočátku své pochybnosti.

Držel ho v noviciátu po celou předepsanou dobu. Rualdova touha byla mimořádná, a náš opat mimořádnostem nedůvěřuje. A pak, ten člověk byl patnáct let ženatý a manželka s tím rozhodně nesouhlasila. Ruald jí nechal všechno, co měl, ale ona tím opovrhla. Bojovala s jeho rozhodnutím mnoho týdnů, ale nedal se oblomit. Když byl mezi nás přijat, nezůstala v chalupě dlouho a nevezala si nic z toho, co jí nechal. Odešla hned za pár týdnů, dveře zůstaly dokořán, všechno na místě, a zmizela.“

„S jiným mužem, tvrdili sousedé,“ cynicky poznamenal Hugh.

„No a?“ střízlivě namítl Cadfael. „Její muž ji opustil a podle všeho ji to velmi rozhořčilo. Klidně si mohla najít milence, aby se pomstila. Viděl jste ji někdy?“

„Ne. Aspoň si nevzpomínám.“

„Já ano,“ ozvala se Aline. „Když šli na trh nebo na jarmark, pomáhala mu v krámku. Vloni samozřejmě ne, to už byl v klášteře a ona pryč. Hodně se mluvilo o tom, že ji Ruald opustil, a drby nikdy nejsou milosrdné. Trhovkyně ji neměly rády, nikdy se nesnažila spřátelit, nikdy je k sobě nepustila. A pak, byla krasavice, víte, a cizinka. Kdysi si ji přivedl z Walesu a i po těch letech moc anglicky nemluvila a nikdy se nesnažila nebýt tu cizí. Zdálo se, že nestojí o nikoho jiného než o Rualda. Není divu, že jí bylo hořko, když ji opustil. Sousedé říkali, že ho začala nenávidět a tvrdila, že má milence a bez takového manžela se obejde. Ale bojovala o něho až do konce.“

Ženy si někdy ulevují nenávisí, když jim láska neponechá nic než bolest.“ S neobvyklou vážností se v myšlenkách vžila do útrap jiné ženy a pak se nad tím obrazem s úlekem otrásla. „To jsem ale drbna! Co si o mně pomyslíte? Vždyť už je to rok a teď se dávno jistě smířila. Není divu, že se vytrhla ze zdejších kořenů, stejně byly dost mělké, když byl Ruald pryč, a bez jediného slova odešla domů do Walesu. Sama nebo s jiným mužem – co na tom záleží?“

„Má milá,“ prohlásil dojatý a zároveň pobavený Hugh, „nikdy nad tebou nepřestávám žasnout. Jak ses o té záležitosti tolik dověděla? A jak to, že s ní tak cítíš?“

„Viděla jsem je spolu, to stačilo. Už tam ve stánku na trhu bylo jasně patrné, jak ho má ráda a jak je horkokrevná. A vy, muži,“ smířlivě a shovívavě dodala, „přirozeně nejdřív vidíte práva muže, když se upne k něčemu, co si zamane, ať chce jít do kláštera, nebo do války, ale já jsem žena a chápu, jak hluboce jí bylo ukřivděno. Copak ona neměla žádná práva? A napadlo vás vůbec, že on se osvobodil a mohl se stát mnichem, ale ona jeho odchodem svobodu nezískala? Nemohla si vzít jiného manžela, ten její byl sice mnich, ale byl stále naživu. Bylo to spravedlivé? Skoro doufám,“ rázně skončila, „že opravdu odešla s milencem, místo aby žila a trpěla sama.“

Hugh natáhl paži a přitáhl k sobě manželku napůl se smíchem, napůl s povzdechem. „Paní, na tom, co říkáte, něco je a tento svět je plný nespravedlnosti.“

„Přesto to asi nebyla Rualdova vina,“ obměkčila se Aline. „Věřím, že by ji byl propustil, kdyby mohl. Už se stalo a doufám, že tam, kde je, našla v životě nějakou útěchu. A asi bude pravda, že povolá-li člověka Bůh, nemůže jinak než poslechnout. Třeba

ho to stálo skoro tolik co ji. Jaký bratr se z něho stal, Cadfaele? Bylo to opravdu něco, čemu se nedalo odepřít?“

„Skutečně to tak vypadá. Je naprosto oddaný. Opravdu věřím, že neměl na vybranou.“ Zmlkl a zamyslel se. Nedařilo se mu najít správná slova pro takovou míru sebeodevzdání, jíž sám nebyl nikdy schopen. „Má teď naprostou jistotu, kterou nemůže pohnout dobro ani zlo, protože pro jeho současný stav je všechno dobré. Kdyby se od něj vyžadovalo mučednictví, přijal by je stejně klidně jako blaho. Ano, bylo by to pro něj blaho, nic menšího než to nezná. Pochybuji, že vůbec vzpomena na život, který vedl celých čtyřicet let, nebo na manželku, s níž tak dlouho žil a kterou opustil. Ne, Ruald neměl na vybranou.“

Aline ho pozorně sledovala velkýma kosatcovýma očima, jež byly ve své nevinnosti velmi chytré. „Bylo to s vámi také tak, když přišel váš čas?“

„Ne, já jsem měl na vybranou. Vybral jsem si. Byla to dokonce tvrdá volba, ale vybral jsem si a držím se toho. Nejsem takový vyvolený světec jako Ruald.“

„On že je světec?“ zeptala se Aline. „To by se mi zdálo příliš snadné.“

Smlouva o výměně pozemků mezi Haughmondem a Shrewsbury byla sepsána, zpečetěna a osvědčena první týden v září. Několik dní nato se vydali bratr Cadfael a podpřevor Richard na obhlídku získaného pole, zvážít, jak by se dalo v budoucnu pro opatství nejlépe využít. Když vycházeli, bylo mlhavé ráno, ale než došli k přívozu těsně nad polem, slunce již pronikalo závojem a jejich sandály nechávaly v orosené trávě nad břehem

tmavé stopy. Za řekou se strmě zvedal písčité protější břeh, tu a tam podemletý proudem, a pozvolna se rovnal v úzkou travnatou plošinu, za níž stoupal hřeben zarostlý keří a stromy. Když vystoupili z loďky, šli několik minut po tomto pruhu pastviny, pak stanuli v rohu Hrnčířova pole a celá jeho rozloha se prostírala šikmo před nimi.

Bylo to velmi slušné pole. Od písčitého srázu nad řekou stoupal travnatý svah polehoučku k přirozené souvrati, porostlé keří a hložím, a k filigránové stěně bříz na pozadí oblohy. V protějším rohu se k tomuto hřebeni tiskla prázdná skořápka opuštěné chalupy s chatrně oplocenou, zdivočelou zahrádkou, jež pomalu splývala s pouští nekosené trávy. Úroda, která Haughmondu nestála za sklizení, s časným podzimem ztrácela barvu. Tráva uzrála a vysemenila se již před několika týdny a mezi zbělelými stébly ještě prokvétaly nejrůznější luční květiny – zvonky, andělíka, mák, chudobky i chrpy – a z kořenů vadnoucích travin vyrážely čerstvé zelené výhonky. Spleť ostružinových keřů na souvrati nabízela plody, které se právě začínaly měnit z červených v černé.

„Ještě bychom to mohli pokosit a usušit na stelivo,“ znalecky obhlédl divočinu bratr Richard, „ale stálo by to za námahu? Nebo to můžeme klidně nechat zvadnout a zaorat to. Tahle půda se neorala celé generace.“

„Byla by to těžká práce,“ mínil Cadfael a s požitkem se kochal slunečními odlesky na vzdálených bílých březových kmelech na hřebeni.

„Ne tak těžká, jak myslíš. Půda vespod je dobrá, úrodná, A máme silná volská spřežení. Pole je dost dlouhé, abychom jich mohli zapřáhnout šest. Pro první orbu potřebujeme širokou,

hlubokou brázdu. Já bych to doporučil,“ usoudil bratr Richard se spolehlivou zkušeností svého selského rodu a vyrazil vzhůru přes pole. Týmž sedláckým instinktem rázoval po mezi, místo aby se brodil trávou. „Dolní pruh bychom měli nechat jako pastvinu a tuhle horní část zorat.“

Cadfael byl téhož názoru. Vzdálené pole za Haughtonem, s nímž se rozloučili, bylo nejlépe nechat dobytku; zde by mohli docela dobře sklidit pšenici nebo ječmen a pak pustit na strniště dobytek z dolní části, aby pohnojil půdu na příští rok. Místo se mu líbilo, mělo však v sobě jakýsi nevyjádřitelný smutek. Zbytky plotu kolem zahrádky, když k ní došli, houšť bylinek a plevelů zápasící o světlo a prostor, vchod bez dveří a okno bez okenic, to vše mluvilo o odešlých lidech a opuštěné lidské práci. Bez těchto pozůstatků by to tu působilo zcela pokojně, mírně a přívětivě. Nebylo ale možné hledět na opuštěnou usedlost a nevzpomínat, že tu patnáct let žily dvě lidské bytosti, spojené v bezdětném manželství, a že tu teď nezůstala ani stopa po myšlenkách a citech, které sdílely. Nebylo také možné nevšimnout si plošiny, odkud byly rozkradeny všechny kameny, a nevybavit si, že tu pracoval řemeslník, plnil svou pec a zažíhal ji, zatímco nyní je ohniště prázdné a studené. Jistě tu muselo být lidské štěstí, uspokojení myslí, práce pro ruce. Jistě tu bylo i hoře, trpkost a zloba, ale nyní zde zbyla jen studená, lhostejně zasmušilá suť onoho minulého života.

Cadfael se obrátil zády k místu, které kdysi bývalo obydleno, a před sebou měl rozlehlou louku, z níž stoupala lehká pára, jak slunce vytahovalo ranní mlhu a rosu. Mezi vysypanými trávami jasně ostré barevné skvrnky květin. Po keřích na mezi

kmítali ptáci, míhali se mezi stromy na hřebeni a tísnivá vzpomínka na člověka z Hrnčířova pole se začala rozplývat.

„Tak co myslíš?“ zeptal se bratr Richard.

„Myslím, že bychom měli zasít ozimy. Teď uděláme hlubokou orbu, pak to tu zoráme podruhé a nasejeme ozimou pšenici a k ní trochu bobů. Ještě lepší by bylo, kdybychom to před druhou orbou trochu pohnojili slínem.“

„Ano, to bude dobré,“ spokojeně souhlasil Richard a zamířil dolů po svahu k ohybu blyštivé řeky pod písčnou skalkou. Cadfael šel za ním, uschlá tráva mu šelestila kolem kotníků dlouhými rytmickými vzdechy, jako by i ona vzpomínala na nějakou tragédii. Bude dobře to tu co nejdřív přeorat a přimět půdu, aby rodila. Ať se na místě bývalé pece zazelená mladá pšenka a chalupa se buď zboží, nebo se do ní dosadí živý nájemce a dohlédne se, aby zahrádku vyčistil a ošetřoval. Buď tak, nebo se to zorá celé. Raději zapomenout, že tu někdy byla hrnčířova chýše a jeho pole.

V prvních říjnových dnech sem přes brod přivedli opatské šestispřeží volů, vlekoucí těžký pluh s vysokými koly, a obrátili první hroudu Rualdova pole. Začali v horním rohu kousek od zchátralé chalupy a vedli první brázdu pod silným porostem keřů a ostružiní, jenž tu tvořil souvař. Poháněč své spřežení pobízel, volí se těžkopádně plahočili vpřed, předradlička se zakusovala hluboko do drnu a prsti, radlice protínala spleť kořenů a odhrnovačka doširoka převracela půdu vzdorovitě se lámající vlnou a vyvalovala na povrch černou prst se silnou zemitou vůní. Bratr Richard a bratr Cadfael se přišli podívat, jak práce začíná, opat Radulfus požehnal pluhu a všechno věstilo zdar.

První rovná brázda se táhla po celé délce pole, leskle černá proti podzimně vybledlé trávě, a orač, pyšný na své umění, otočil spřežení širokým obloukem, aby je co nejpřesněji navedl na zpáteční dráhu. Richard měl pravdu, půda nebyla tak těžká, práce půjde pěkně od ruky.

Cadfael se otočil zády k poli, vkročil do zejícího vchodu chaloupky a hleděl do pustého vnitřku. Právě před rokem, poté, co jedna žena setřásla prach tohoto místa ze svých nohou a odkráčela od trosk svého života hledat nový počátek jinde, byly se souhlasem pána z Longneru odneseny všechny movitosti Rualdova manželství a předány almužníkovi kláštera, bratru Ambrožovi, aby je rozdělil mezi své prosebníky podle jejich potřeb. Uvnitř nezůstalo nic. V krbu ještě ležely poslední zbytky vychladlého popela, do koutů naválo listí a vytvořilo závěje pro přezimování ježků a syslů. Z křoví venku se prázdným oknem protáhly dlouhé šlahouny ostružin a přes rameno mu sahala a houpala se větev hlohu, napůl bezlistá, ale s červenými hvězdičkami bobulí. Ve štěrbinách podlahy zakořenily kopřivy a starček. Zemi netrvá dlouho, než zakryje stopy po člověku.

Zaslechl z druhého konce pole vzdálený výkřik, ale usoudil, že to jen poháněč huláká na své spřežení, a nevěšmal si toho, dokud ho neuchopil za rukáv bratr Richard. Ostře mu sykl do ucha: „Něco se tam stalo! Podívej, zastavili. Něco vyorali – nebo zlomili –, jen aby to nebyla předradlička.“ Vždycky se snadno rozčilil. Pluh je drahé náradí a železem pobitá předradlička by se mohla na nové, nevyzkoušené půdě snadno poškodit.

Cadfael se otočil a zahleděl se k místu, kde se spřežení zastavilo, na protější konec pole u houštiny keřů. Vedli pluh těsně k nim, aby co nejlépe využili půdu, a nyní stáli volí klidně a trpělivě ve

svém postroji, za sebou jen několik metrů nové brázdy, zatímco poháněč a oráč se s hlavami u sebe skláněli nad něčím v zemi. Vzápětí oráč vyskočil a o překot se rozběhl k chalupě, mávaje rukama a klopýtaje mezi trsy trávy.

„Bratře... bratře Cadfaele... Pojdte! Pojdte se podívat! Je tam něco...“

Richard otevřel ústa, aby se zeptal, oč jde, popuzen takovou nesrozumitelnou výzvou, ale Cadfael jen mrkl na polekanou a zneklidněnou oráčovu tvář, a už klusal přes pole. Bylo totiž jasné, že to něco je stejně nepříjemné jako nepředvídané a že jde o něco, čeho se musí ujmout vyšší autorita. Oráč upaloval vedle něho a zmateně vykřikoval slova, jež nic nevysvětlovala.

„Předradlička to vytáhla – pod zemí je toho víc, nedá se říct, co...“

Poháněč už také vstal a čekal na ně s bezmocně svěšenýma rukama.

„Bratře, na tohle si netroufáme, vždyť nevíme, na co jsme to narazili.“ Odvedl již spřežení kousek dopředu, aby místo uvolnil a mohl ukázat, co tak podivně narušilo práci. Blízko malého pahrbku v břehu, který označoval kraj pole, kde se metly janovce nakláněly do ohybu brázdy a kde se pluh otáčel, zajela předradlička hlouběji a táhla za sebou v brázdě cosi, co nebyly kořeny ani stonky. Cadfael si klekl a sehnul se, aby líp viděl. Bratr Richard, konečně otřesený ohromením, které jeho společníky už předtím připravilo o řeč a ponořilo je do mrazivého mlčení, postával vzadu a opatrně sledoval, jak Cadfael táhne ruku brázdou a dotýká se dlouhých vláken, jež se namotala na předradličku a byla vytažena na denní světlo.

Byla to vlákna, ne přírodní, ale vyrobená člověkem. Ne živé nitky kořínků, vyrytých z břehu, ale byly to napůl zpráchnivělé cáry sukna, jež kdysi bývalo černé nebo tmavohnědé, ale nyní už mělo barvu hlíny. Přesto v něm zůstalo tolik z jeho přirozenosti, že se trhalo v dlouhých roztřepených pruzích, když se do jeho skladů zarylo železo. A ještě cosi se vytáhlo spolu s ním, možná zpod něho, a nyní leželo v brázdě, na délku takřka jako mužské předloktí, černé, povívající a jemné. Dlouhý, silný pramen tmavých vlasů.

II

Bratr Cadfael se vrátil do opatství sám a požádal o okamžité slyšení u opata Radulfa.

„Otče, vracím se k vám takhle naspěch, protože se stalo něco nepředvídaného. Pro nic menšího bych vás neobtěžoval, ale pluh odkryl na Hrnčířově poli něco, co musí zajímat jak tento dům, tak světský zákon. Dál jsem zatím nešel. Potřebuji vaše svolení, abych to ohlásil také Hughu Beringarovi, a pokud dovolí, prozkoumám to, co jsem zatím nechal tak, jak jsem to našel. Otče, předradlička vynesla na světlo cáry látky a chumáč lidských vlasů. Ženských vlasů, jak se mi to jeví. Jsou dlouhé a jemné, myslím, že nikdy nebyly stříhány. A drží pevně pod zemí, otče.“

„Tím chceš říci,“ pronesl Radulfus po dlouhé, výmluvné odmlce, „že ještě drží na lidské hlavě.“ Hlas měl nevzrušený a pevný. Za padesát let života se už setkal s kdejakou nepředvídanou událostí. Pokud tato byla první svého druhu, rozhodně

nebyla tím nejvážnějším, s čím se kdy musel vypořádat. Mnišská enkláva je stále obklopena světem, v němž je možné všechno, a souvisí s ním. „Na tom neposvěceném místě je pohřbena lidská bytost. Nezákonně.“

„Toho se obávám,“ přisvědčil Cadfael. „Nepokračovali jsme ale, abychom to potvrdili. Přáli jsme si vaše svolení a šerifovu účast.“

„Co jsi tedy udělal? V jakém stavu jsi to na poli zanechal?“

„Bratr Richard tam hlídá. Orba pokračuje, ale opatrně a dál od toho místa. Nezdálo se nutné s ní otálet. Nechceme také upoutat pozornost na to, co se tam děje. Orba vysvětluje naši přítomnost na poli, nikdo se nebude pozastavovat nad tím, že se tam vyskytujeme. A i kdyby se tam opravdu něco našlo, může to být staré, hodně staré, z dřívějších dob.“

„Pravda,“ upíral opat bystré oči na Cadfaela. „Ale myslím, že v takové štěstí nevěříš. Pokud vím ze záznamů a map, v okolí toho místa nikdy nebyl kostel ani hřbitov. Modlím se k Bohu, aby se další takové objevy nevynořily. Jeden je až až. Dobrá, máš mé pověření, udělej, co je třeba.“

Cadfael udělal, co bylo třeba. Ze všeho nejdřív bylo nutno upozornit Hugha Beringara a zajistit, aby u všeho, co bude následovat, byla přítomna světská moc. Hugh znal svého přítele dost dobře, a tak nepochyboval, nevyptával se, nemařil čas námitkami, ale okamžitě nechal osedlat koně, vzal s sebou jednoho seržanta z hradní posádky, aby v případě potřeby posloužil jako posel, a vyrazil s Cadfaelem k brodu přes Severn a k Hrnčířovu poli.

Když přijížděli po mezi k místu, kde čekal u stránky porostlé janovci bratr Richard, oráči už zase pracovali, ale níž na svahu.

Dlouhé brázdy ve tvaru protáhlého S svítily sytou černí proti vybledlým, zcuhaným drnům na louce. Jenom cíp pod mezí zůstal panenský a pluh se mu od prvního zlověstného obratu pečlivě vyhýbal. Jizva, kterou nechala předradlička, náhle končila a v rýze se táhla dlouhá tmavá vlákna. Hugh se shýbl, podíval se a opatrně se jich dotkl. I tak se mu nitě pod prsty rozpadaly, dlouhé prameny vlasů se stáčely a ulpívaly. Když je zkusmo zvedl, proklouzly mu mezi prsty, protože pevně držely v zemi. Narovnal se a zasmušile hleděl do hluboké brázdy.

„Ať je to co chce, radši to vykopáme. Zdá se, že váš oráč byl trochu příliš žádostivý půdy. Kdyby byl otočil spřežení pár metrů pod břehem, byl by nám ušetřil starosti.“

Bylo však již pozdě, už se stalo a nedalo se to vrátit zpátky do země a zapomenout. Přinesli si rýče, motyku, aby jí opatrně odtáhli plst propletených kořínků dlouho nerušeného porostu, a srp, aby jím osekali převislé šlahouny janovce, které jim překážely v pohybu a částečně zakrývaly toto tajné pohřebiště. Za čtvrt hodiny už bylo jasné, že obrys dole má opravdu délku hrobu, protože souběžně s okrajem břehu se tu a tam objevovaly zteřelé kousky látky. Cadfael odložil rýč, klekl si a začal odhrabávat zem rukama. Nebyl to hluboký hrob, ten látkou ovinutý balík byl prostě ukryt pod břehem, přes něj zpátky položeny drny a splývavé keře místo zastřely. Ale byl to dostatečný úkryt a nemusel být nikdy narušen; méně výkonný pluh by neotáčel tak těsně a ani předradlička by nezajela tak hluboko.

Cadfael ohmatával odkryté pruhy černé látky a už cítil uvnitř kosti. Dlouhá trhlina způsobená předradličkou byla na straně vzdálenější od břehu a táhla se od prostředka k hlavě s vytaženými pramínky vlasů. Smetl hlínu z místa, kde by měl být obličej.

Tělo bylo od hlavy k patě zavinuté v rozpadající se vlněné látce, plášti nebo pokrývce, ale již nebylo pochyb, že je to lidský tvor, tajně zde uložený pod zem. Nezákonně, říkal Radulfus. Nezákonně pohřbený, nezákonně zemřelý.

Trpělivě odhrnovali rukama hlínu, jež halila nezaměnitelný tvar lidského těla, opatrně se prohrabávali z obou stran do spod, aby je dostali z jeho lože, vyzvedli z hrobu a položili na trávu. Lehké, útlé a křehké to vycházelo na světlo. Bylo třeba s tím zacházet se zatajeným dechem a opatrně se dotýkat, protože vlněná příze se při každém tření drolila a rozpadala. Cadfael uvolnil záhyby a roztáhl látku, aby odhalil seschlé pozůstatky.

Jistě to byla žena, protože na sobě měla dlouhé tmavé šaty, nepřepásané a nezdobené. Budily zvláštní dojem, že byly pečlivě nataženy do spořádaných záhybů, jež pokrývka, do níž byla mrtvá před pohřbením zabalena, aspoň zčásti uchovala. Z obličejů zbyly jen kosti a stejně i z rukou, vyčnívajících z dlouhých rukávů, díky obalu si však zachovaly tvar. Na zápěstích a na odhalených kotnících zůstaly stopy vyschlého a scvrklého masa. Poslední vzpomínkou na živoucí bytost, jež zůstala, byla velká koruna černých spletených vlasů, z níž předradlička vytáhla jeden pramen na pravém spánku. Bylo to zvláštní, ale očividně byla před pohřbením slušně upravena, s rukama zkříženými na prsou. Ještě zvláštnější bylo, že v nich držela hrubý kříž, vyrobený ze dvou příříznutých větviček, svázaných pruhem plátna.

Cadfael pečlivě přetáhl okraje zpráchnivělého sukna přes lebku, z níž tak podivně a hojně bujely tmavé vlasy. Se zakrytou umrlčí hlavou budila mrtvá ještě větší bázeň a všichni čtyři

od ní trochu poodstoupili a zírali s uctivým podivem, neboť tváří v tvář takové smířené a přísné smrti se soucit i hrůza zdály stejně nepodstatné. Necítili ani žádnou vůli klást nebo si připustit otázky, co je na jejím pohřbu tak zvláštního, ještě ne; ten čas přijde, ale ne nyní, ne zde. Nejprve je nutné bez poznámek a bez údivu dokončit, co je třeba.

„Tak co?“ suše se otázal Hugh. „Spadá to pod mou pravomoc, bratři, nebo pod vaši?“

Bratr Richard s tváří poněkud šedivější než obvykle váhavě odpověděl: „Jsme na půdě opatství. Je to však stěží v souladu se zákonem a zákon je vaše oblast. Nevím, co si v tak zvláštním případě bude přát pan opat.“

„Bude si přát, aby byla dopravena do opatství,“ s jistotou prohlásil Cadfael. „Ať je to kdokoli, ať ležela pohřbena bez posvěcení jakkoli dlouho, je to duše potřebující spásu a náleží jí křesťanský pohřeb. Přineseme ji z půdy patřící opatství a on si bude přát vrátit ji do půdy patřící opatství. Až dostane, co jí patří,“ prohlásil významně, „pokud to bude možné zajistit.“

„Můžeme se o to aspoň pokusit,“ povzdechl si Hugh a zamyšleně pohlédl na břeh s janovci a na zející jámu, kterou vyryli v drnu. „Zkusíme to aspoň vyčistit trochu dál a hlouběji a podíváme se.“ Shýbl se a tělo opět zavinul do rozpadající se pokrývky. Již při doteku se nitě trhaly a do vzduchu se rozlétala smítka prachu. „Máme-li ji s sebou odnést, budeme potřebovat lepší rubáš a také nosítka, chceme-li ji dopravit do opatství celou a neporušenou, takovou, jako je teď. Richarde, vezměte mého koně a zajedte k panu opatovi, povězte mu prostě, že jsme tu opravdu našli pochované tělo, a pošlete nám nosítka a slušné přikrytí. Víc nepotřebujeme, zatím. Všechno, co víme, povíme, až přijdeme.“

„Rád!“ souhlasil bratr Richard vřele a bylo zřejmé, že se mu ulevilo. Jeho pohodlná povaha nebyla stavěná na takové objevy. Dával přednost spořádanému životu, kde se všechny věci chovají tak, jak se chovat mají, a nežádají od něho velkou tělesnou a duševní námahu. Hbitě zamířil tam, kde Hughův kostnatý šedák poklidně okusoval zelenější drn pod mezí, zvedl statnou nohu do třmene a nasedl. Jeho jezdeckému umění nescházelo nic než dostatek cviku v poslední době. Byl mladším synem z rytířské rodiny a volbu mezi službou ve zbrani a v klášteře učinil až v šestnácti letech. Hughův kůň, který většinu jezdců kromě svého pána nesnášel, se bez odporu smířil s tím, že ho ponese po mezi a dolů po záplavové louce.

„Na brodu ho možná shodí,“ připustil Hugh, dívaje se za nimi, jak se vzdalují k řece. „Jestli ho něco popadne. No, tak se podíváme, co tu ještě najdeme.“

Seržant zatím kopal hluboko do břehu pod ševalíci janovci. Cadfael se odvrátil od mrtvé, s podkasanou kutnou seskočil do hrobu a začal opatrně vyhazovat uvolněnou hlínu a prohlubovat jámu, v níž ležela.

„Nic,“ ohlásil nakonec, kleče na pevném podloží světlejší barvy, které prozrazovalo spodní vrstvu jílu. „Vidíte? Dole u řeky měl Ruald dvě nebo tři místa, odkud dobýval hrnčírskou hlínu. Prý už je vybraná, aspoň tam, kde se k ní snadno dostával. Tady o to místo nikdo nezavadil po celou dobu, co tu ta žena ležela. Hluběji nemusíme, nic se tu nenajde. Budeme chvilku prosevat okraje, ale tuším, že tohle je všechno.“

„Víc než dost,“ otřel si Hugh umazané prsty o hustý vláknitý drn. „A miň než dost. Příliš málo, abychom mohli určit její věk a dali jí jméno.“

„Neříká to nic o jejích příbuzných a o domově, kde žila,“ zasmušile souhlasil Cadfael, „nebo o důvodu, proč zemřela. Tady už nic nenaděláme. Viděl jsem, jak byla uložena. To, co zbývá udělat, se líp vykoná v soukromí, až bude dostatek času, a se spolehlivými svědky.“

Trvalo další hodinu, než po mezi dorazili bratr Winfrid a bratr Urien s nákladem pokrývek a nosítky. Opatrně zvedli uzlíček kostí, obalili jej pokrývkami a dobře zakryli před nežádoucími pohledy. Hughův seržant byl odeslán zpátky k posádce na hradě. Nepatrný pohřební průvod s neznámou mrtvou se mlčky a pěšky odebral směrem k opatství.

„Je to žena,“ sdělil Cadfael, jak se slušelo, opatu Radulfovi v soukromí jeho salonku. „Uložili jsme ji do pohřební kaple. Pochybuji, že je na ní něco, co by někdo poznal, i kdyby zemřela nedávno, což považuji za nepravděpodobné. Šaty jsou takové, jaké by mohla nosit chalupnice, bez ozdob, bez pásu, kdysi běžné černé barvy, teď vybledlé. Nemá střevíce ani šperky, nic, co by prozrazovalo její jméno.“

„Co tvář?“ zeptal se opat pochybovačně, nic neočekáváje.

„Otče, z její tváře zůstalo jen to, co z každého pohřbeného. Nezbylo nic, podle čeho by mohl někdo říci: to je manželka, sestra nebo jakákoli žena, kterou jsem znával. Nic, snad jen, že měla spoustu tmavých vlasů. Ale to má mnoho žen. Na ženu je středně vysoká. Věk se dá jen odhadovat a to velmi přibližně. Podle vlasů jistě nebyla stará, ale myslím, že to nebyla ani mladá dívka. Žena v nejlepších letech, ale jestli jí bylo pětadvacet nebo čtyřicet, to vám nepovím.“

„Není na ní vůbec nic zvláštního? Nic, čím by se vyznačovala?“

„To, jak byla pochována,“ vmísil se Hugh. „Bez truchlení, bez obřadů, nezákonně uložená do neposvěcené půdy. Přesto – Cadfael vám to poví. Nebo přejete-li si, otče, můžete to vidět sám, protože jsme ji nechali ležet tak, jak jsme ji našli.“

„Začíná mi být jasné,“ pravil uvážlivě Radulfus, „že se na tu ženu opravdu musím podívat sám. Ale protože jste řekli už tolik, můžete mi povědět i to nejzvláštnější k okolnostem jejího tajného pohřbu. Přesto...?“

„Přesto, otče, byla uložena úhledně, s jistou péčí, vlasy spletené, ruce složené na prsou přes křížek svázaný dohromady ze dvou větviček nějakého keře. Ten, kdo ji ukládal do země, to udělal s jistou úctou.“

„I nejhorší člověk by při něčem takovém asi pocítil bázeň,“ zachmuřil se Radulfus nad tímto dokladem rozpolcené mysli. „Byl to ovšem čin vykonaný potmě a tajně. Napovídá horší čin, také spáchaný potmě. Pokud byla její smrt přirozená a nesvědčila o ničí vině, proč byla pohřbena bez kněze a bez pohřebních obřadů? Zatím jsi, Cadfaele, nedovodil, že nebožka byla zabita stejně nezákonně jako pohřbena, ale já to dovozují. Jaký jiný důvod by mohl vést k tomu, aby ji uložili do země tajně a bez posvěcení? I ten kříž, který jí zřejmě dal ten, kdo kopal hrob, byl uříznutý z větviček, aby se v něm nedal poznat něčí majetek, aby neukazoval k vrahovi! Podle toho, co říkáš, jí přece bylo vzato všechno, co by jí mohlo vrátit totožnost, aby tajemství zůstalo tajemstvím i nyní, když ji pluh vynesl zpátky na světlo a umožnil jí milost.“

„Skutečně to tak vypadá,“ vážně přisvědčil Hugh, „až na to, že Cadfael na ní nenalézá žádné stopy zranění, žádnou zlomenou kost, nic, co by napovídalo, jak zemřela. Po tak dlouhém

čase v zemi by se rána dýkou nebo nožem nemusela najít, ale my jsme neviděli ani nejmenší stopu po něčem takovém. Vaz nemá zlomený, nemá proraženou lebku. Cadfael si nemyslí, že byla uškrcena. Vypadá to, jako by zemřela na lůžku, dokonce ve spánku. Ale pak by ji nikdo nepohrblával pokradmu a neschovával všechno, čím by se poznala od jiných žen.“

„To je pravda. Nikdo by takhle neohrozil svou duši bez vážných důvodů.“ Opat chvilku mlčky dumal a zvažoval problém, který ho tak podivně přepadl. Bylo celkem snadné učinit ukřivděné mrtvé po právu, pokud jde o její nesmrtelnou duši. I beze jména se za ni odříkají modlitby a odslouží mše a může jí být konečně poskytnut křesťanský pohřeb a křesťanský hrob, které jí byly kdysi odepřeny. Ale svého se dožadovala i světská spravedlnost. Vzhlédl k Hughovi – jeden úřad se měřil s druhým. „Co říkáte, Hughu? Byla zavražděna?“

„Vzhledem k tomu, jak málo víme a jak mnoho nevíme,“ opatrně odpověděl Hugh, „se neodvažuji soudit, že nebyla. Je mrtvá a byla zakopána bez zpovědi. Dokud nebudu mít důvod, proč bych si měl o tom činu myslet něco lepšího, pokládám jej za vraždu.“

„Je mi to tedy jasné,“ dovedil Radulfus po odmlce, „vy nevěříte, že ležela v hrobě dlouho. Není to hanebnost z dávno minulého času, s níž bychom si nemuseli lámat hlavu, neboť pak by stačilo zjednat nápravu pro její ukřivděnou duši. Boží spravedlnost přesahuje staletí a může si staletí počkat, ale naše je za hranicemi jednoho pokolení bezmocná. Jak dlouho podle vás uplynulo od doby, kdy zemřela?“

„Mohu jen hádat, a skromně,“ ozval se Cadfael. „Možná to byl jen rok, mohly to být také tři čtyři, dokonce i pět let, ale ne

víc. Není to žádná oběť z dávných časů. Žila a dýchala ještě nedávno.“

„A já jí neuniknu,“ ušklíbl se Hugh.

„Ne. Já také ne.“ Opat se rázně opřel dlouhýma šlachovitýma rukama o stolec a vstal. „Tím spíš ji musím vidět tváří v tvář a uznat svou povinnost vůči ní. Pojďme se podívat na našeho náročného hosta. Dlužím jí to, než ji opět předáme zemi, tentokrát lepším způsobem. Kdoví, třeba se najde něco, nějaká maličkost, skrze niž by si někdo, kdo ji znal, vybavil živou ženu.“

Zatímco se Cadfael ubíral za svým nadřízeným přes velké nádvoří a do jižního portálu klášterního ambitu a kostela, připadalo mu až nepřírozené, jak se všichni vyhýbají jednomu jménu. Ještě je nikdo nepronesl, a tak se nemohl ubránit zvědavosti, kdo je vysloví jako první. A proč vlastně ještě sám neuspíšil to, co je nevyhnutelné. Dlouho už to nevyřčeno nezůstane. Ale zatím to nechme na opatovi. Smrt, stará či nová, ho nemůže vyvést z míry.

V malé ledové umrlčí kapli hořely svíce v hlavách i nohách kamenných már, na něž byla položena bezejmenná žena a přehozena prostěradlem. Při zkoumání ostatků a pátrání po příčině smrti se snažili co nejméně hýbat jejími kostmi, a když bez výsledku skončili, uložili je zpátky přesně tak, jak byly předtím. Pokud to byl Cadfael schopen poznat, neměla na sobě ani stopy po zranění. V uzavřeném prostoru byla obklopena těžkým pachem země, ale kamenný chlad zápach zmírňoval a to, jak urovnaně a slušně odpočívala, přemáhalo skličující přítomnost dávné smrti, takto opět odhalené světlu a zvědavým očím.

Opat Radulfus se k ní přiblížil bez zaváhání a odtáhl prostěradlo, které jí halilo, a přehodil si je přes ruku. Několik minut stál a bedlivě pozoroval ostatky od tmavých bujných vlasů k útlým holým kostem nohou, jež jistě pomohli obnažit drobní utajení obyvatelé meze. Nejdéle hleděl na bílé kosti jejího obličej, ale nenašel nic, čím by se lišila od dlouhých pokolení svých zemřelých sester.

„Ano. Zvláštní!“ prohodil napůl sám k sobě. „Někdo k ní jistě cítil něhu a uznával její práva, přestože věděl, že se jí je neodvážil dát. Že by ji zabil jeden, a pohřbíval jiný? Myslíte kněz? Ale proč by tajil její smrt, jestliže na ní neměl žádnou vinu? Je ale tak nemožné, aby ji tentýž muž zabil i pohřbil?“

„Už se to stalo,“ poznamenal Cadfael.

„Že by milenec? Nějaká osudná nehoda, kterou vůbec nezamýšlel? Okamžik násilí, jehož vzápětí litoval? Ale ne, to by nebylo třeba tajit, kdyby nešlo o nic víc.“

„A žádné stopy násilí tu nejsou,“ připomněl Cadfael.

„Jak tedy zemřela? Na nemoc ne, jinak by byla na hřbitově, vyzpovídaná a pomazaná. Jak jinak? Jedem?“

„To je možné. Nebo bodnutím, které zasáhlo srdce a neza nechalo žádnou stopu na kostech, protože jsou celé a rovné, neznetvořené úderem či zlomeninou.“

Radulfus položil prostěradlo zpět a pozorně je uhladil. „Dobrá, vidím, že je tu málo, co by člověk mohl porovnat s živou tváří nebo pojmenovat. Přesto si myslím, že se musí vyzkoušet i to. Jestliže tu byla a žila v uplynulých pěti letech, potom ji někdo dobře znal a bude vědět, kdy byla viděna naposled, a možná si všiml, odkdy se už neobjevovala. Pojdte,“ vyzval ostatní, „vrátíme se a pečlivě zvážíme možnosti, které nás napadnou.“

Cadfaelovi bylo jasné, že první a nejzlověstnější možnost opatovi na mysl už přišla a vnesla do ní hluboký neklid. Jakmile budou zase zpátky v tichém salonku a dveře před světem se zavřou, musí padnout jméno.

„Na odpověď čekají dvě otázky,“ ujal se slova Hugh. „První: kdo to je? A pokud se na to nepodaří s jistotou odpovědět, kdo by to mohl být? A druhá: zmizela během posledních několika let z těchto končin nějaká žena beze slova a beze stop?“

„O jedné takové samozřejmě víme,“ ztěžka odvětil opat. „A místo tomu až příliš odpovídá. Nikdo ovšem nikdy nezapochyboval, že odešla, a z vlastní vůle. Těžko jsem se s tím případem smiřoval, protože manželka se s tím nesmířila nikdy. Přesto nebylo možné zabránit bratru Rualdovi v tom, aby šel za puzením své duše, jako není možné zabránit slunci, aby vyšlo. Jakmile jsem si jím byl jist, neměl jsem na vybranou. K mému zármutku se s tím ta žena nikdy nevyrovnala.“

Nyní tedy bylo jméno muže vyřčeno. Jméno ženy si možná už nikdo nepamatuje. Mnozí v klášteře ji nikdy nespatriili ani o ní neslyšeli, dokud její manžel neměl své zjevení, nepostavil se trpělivě u brány a nedomáhal se vstupu.

„Musím vás požádat o dovolení, aby se přišel podívat na to tělo,“ promluvil Hugh. „I kdyby to opravdu byla jeho manželka, nebude možná nyní schopen to s jistotou potvrdit, ale musíme ho požádat, aby se pokusil. Bylo to jejich pole, chalupa byla jejím domovem, když odešel.“ Dlouze se odmlčel a pevně hleděl na opatovu uzavřením, zadumanou tvář. „Byl tam někdy Ruald vyslán zpátky potom, co sem vstoupil a než se prosllechlo, že odešla s jiným mužem? Předával jí přece nějaký majetek, musely se pravděpodobně uzavřít určité dohody, třeba

i před svědky. Ví se, že se s ní setkal potom, co se prvně rozloučili?“

„Ano,“ pohotově odpověděl Radulfus. „Dvakrát ji navštívil v prvních dnech noviciátu, ale ve společnosti bratra Pavla. Jako učitel noviců měl Pavel starost o pokoj jeho myslí a právě tak o její a dělal, co mohl, aby ji přiměl uznat Rualdovo povolání a požehnat mu. Marně! Ruald šel ovšem s Pavlem a s Pavlem se vrátil. Nevím o žádné jiné příležitosti, kdy by ji byl mohl vidět nebo s ní mluvit.“

„Nikdy nechodil ven pracovat na poli nebo za nějakými jinými pochůzkami poblíž onoho pole?“

„Už je to víc než rok,“ připomněl opat. „i Pavel si těžko vybaví, kde všude Ruald během té doby sloužil. Běžně by byl v době noviciátu vždy ve společnosti nejméně jednoho jiného bratra, pravděpodobně několika, kdyby byl poslán pracovat mimo obvod kláštera. Jistě se ho však hodláte zeptat sám,“ oplatil Hughovi jeho pevný pohled.

„S vaším dovolením ano, otče.“

„A hned teď?“

„Když dovolíte, tak ano. Ještě se asi běžně neví, co jsme našli. Bude nejlepší zavolat ho rovnou, bez výstrahy, když nemá důvod se přetvařovat. Pro jeho vlastní ochranu,“ zdůraznil Hugh, „kdyby ji později potřeboval.“

„Pošlu pro něho,“ přisvědčil Radulfus. „Cadfaele, jdi a najdi ho, a pokud to šerifovi bude vyhovovat, přiveď ho třeba rovnou do kaple. Jak říkáte, ať je pro vlastní dobro vyzkoušen ve vší nevinnosti. Teď se mi vybavilo, co sám řekl, když se rozhodlo o výměně toho pozemku. Říkal, že země je nevinná. Zkazit ji můžeme jen tím, jak s ní nakládáme.“

Bratr Ruald byl dokonalým příkladem poslušnosti, oné podmínky řádu, která dělala Cadfaelovi odjakživa největší potíže. Vzal si k srdci povinnost okamžitě uposlechnout jakéhokoli příkazu nadřízeného, jako by to bylo boží přikázání, „bez polovičatosti a reptání“ a zajisté bez vyptávání „proč?“, což byla Cadfaelova první, instinktivní reakce, nyní zkrocená, ale ne zapomenutá. Vyslechnuv výzvu, následoval Ruald bratra Cadfaela, staršího věkem i dobou povolání, bez otázek do umrlčí kaple, nevěda nic víc o tom, co ho tam čeká, než že si jeho přítomnost přejí opat a šerif.

Ani na prahu, když před sebou náhle spatřil tělo na márách, svíce a Hugh a Radulfem, tiše rozmlouvající na druhém konci kamenného podstavce, nezaváhal, ale vkročil, zůstal stát a čekal, co se od něho bude žádat, naprosto poslušně a s dokonalým klidem.

„Poslal jste pro mě, otče.“

„Jsi zdejší člověk,“ vysvětlil opat, „a donedávna ses dobře znal se svými sousedy. Třeba nám budeš schopen pomoci. Máme tu, jak vidíš, náhodou nalezené tělo a nikdo z nás zde přítomných nedokáže mrtvolu podle nějakého znamení pojmenovat. Pokus se, zda bys to nedokázal ty. Pojď blíž.“

Ruald uposlechl a poctivě hleděl na zahalený obrys, dokud Radulfus jedním prudkým pohybem nestrhl roušku a neodhalil strnule urovnané kosti a bezmasou tvář s pletenci tmavých vlasů. Rualdův klid byl jistě otřesen při neočekávaném pohledu, ale vlny soucitů, úleku a bolesti, jež prošly jeho tvář, nebyly než vlnkami nakrátko čeřícími klidnou tůň. Neodvrátil pohled, ale vážně si mrtvou prohlížel od hlavy k patě, jako by dlouhým pohledem mohl v duchu znovu stvořit maso, jež kdysi

pokrývalo holé kosti. Když nakonec vzhlédl k opatovi, měl výraz lehkého údivu a smířeného smutku.

„Otče, tady není nic, co by mohl někdo poznat a pojmenovat.“

„Podívej se znovu,“ vyzval ho Radulfus. „Je tu postava, výška, barva vlasů. Byla to žena, někdo jí někdy musel být blízký, třeba její manžel. Někdy jsou způsoby, jak někoho poznat nezávislé na rysech obličeje. Není na ní nic, co by v tobě vyvolalo nějakou vzpomínku?“

Následovalo dlouhé ticho, kdy Ruald poslušně znovu zkoumal každý cár, který ji halil, i složené ruce, jež dosud svíraly kříž. Pak řekl, zarmoucen spíš tím, že zklame opata, než onou vzdálenou smrtí: „Ne, otče. Je mi líto. Není tu nic takového. Ale je to tak důležité? Bůh zná všechna jména.“

„Pravda,“ přisvědčil Radulfus, „a Bůh také ví, kde jsou všichni mrtví pochováni, i ti, kdo jsou tajně ukryti. Musím ti povědět, bratře Rualde, kde se ta žena našla. Víš, že dnes ráno mělo začít orání Hrnčířova pole. Na souvrati první brázdy, pod mezí a zčásti pod příkrovem keřů, vyryl pluh útržek vlněné látky a pramen tmavých vlasů. Z pole, které ti kdysi patřilo, šerif vykopal a dopravil sem tuto mrtvou ženu. Nyní, než ji opět zakryji, podívej se ještě jednou a pověz, zda na ní není nic, co by ti připomínalo, jak by se měla jmenovat.“

Cadfaelovi, který pozoroval Rualdův ostrý profil, se na chvíli zdálo, že teprve v tomto okamžiku jeho klidem otřásl záchvěv opravdové hrůzy, dokonce provinilosti, ovšem provinilosti beze strachu a rozhodně ne nad tělesnou smrtí, ale nad smrtí náklonnosti, k níž se obrátil zády bez jediného ohlédnutí. Sklonil se blíž k mrtvé ženě, bedlivě si ji znovu prohlížel

a na čele a horním rtu mu vyvstaly drobné kapičky potu. Zaleskly se ve světle svící. Toto poslední mlčení trvalo dlouho, než vzhlédl, bledý a rozechvělý, k opatově tváři.

„Otče, Bůh mi odpusť hřích, který jsem až do této chvíle nepochopil. Opravdu lituji toho, co nyní shledávám jako svůj strašlivý nedostatek. Nic, ničím se mně nepřipomíná. Necítím nic, když se na ni dívám. Otče, i kdyby to opravdu byla Generys, má žena Generys, já bych ji nepoznal.“

